
POREKLO I EKSTERIJERNE KARAKTERISTIKE SRPSKOG ŽUTOG GONIČA SA PODRUČIJA ZAPADNE SRBIJE

Drobnjak D.; Urošević M.

Kratak sadržaj

Lov, kao uslov opstanka a kasnije zabave ljudi, nametnuo je potrebu za lovačkim psima. Tako je vremenom nastalo više tipova pasa za lov, od goniča, ptičara, cunjavaca i retrivera do hrtova. Goniči su na ovim prostorima posebno rasprostranjeni i cenjeni među našim lovcima.

Tačan način nastanka i porekla ove grupe pasa na području Srbije nije u potpunosti razjašnjen i o tome postoji više teorija. Prva ozbiljna istraživanja i zootehnička merenja obavljena su 1905. godine, kada su opisane tri velike grupe goniča na ovim prostorima. To je dalo dobru polaznu osnovu za dalja istraživanja i standardizaciju određenih rasa. Iako je na tome dosta urađeno, neke grupe ovih pasa nisu obuhvaćene prethodnim istraživanjima, a i dalje su prisutne na terenu i naši lovci ih rado koriste kao pomagače. Najveću populaciju od svih nestandardizovanih goniča na prostorima Srbije čine srpski žuti goniči, koji se po svojim morfološkim i eksterijernim karakteristikama razlikuju od već opisanih rasa goniča.

Ključne reči: lovački psi, goniči, standardizacija, morfološke karakteristike

Summary

Hunting, as a condition for survival and later for people fun, were required different types of hunting dogs. Over time the more established types of dogs for hunting developed from the hounds, gundogs, retrievers and greyhounds. Hounds as a group of dogs in our region is quite extensive and highly respected among our hunters.

The correct way of origin of these dogs in the area of the Serbia is not entirely clear and that there are several theories. The first serious research and zootechniques measurements were carried out in 1905, when the three groups of hounds in this area were described. It is given a good starting point for further research and standardization of certain races of hounds. Although a lot of it has been done but there are certain groups of dogs that are not included in previous research, are still present in the field, and our hunters are happy to use them as helpers. The largest population of all non standardization hounds breed in the territory of Serbia represents Serbian yellow hound, which according to their morphologic and exterior features has some differences in relation to our described breed of hounds.

Key words: hunting dogs, hounds, standardization, morphological features

*Darko Drobnjak, DVM MSc, međunarodni kinološki sudija, Beograd
Milivoje Urošević, DVM MSc spec., međunarodni kinološki sudija, član komisije za
goniče pri FCI, Zemun, Beograd*

UVOD

Pod nazivom goniči smatraju se lovački psi koji glasno love divljač. Oni se glasno oglašavaju kada naiđu na trag divljači, pritom nije potrebno da je vide, za razliku od hrtova koji takođe gone divljač ali je predhodno moraju videti. I pored mnogih nastojanja, do dana današnjeg nije utvrđeno od kada je ova grupa pasa nastanjena na teritoriji naše zemlje. Prema navodima grčkih i rimskih autora goniči su postojali na Balkanu u 6. veku pre nove ere dok se prema tvrdnjama dr Dragiše Pavlovića (1950) goniči (zagari) pominju u spisima iz 15. veka, nakon Kosovske bitke. Ta tvrdnja je utemeljena na osnovu pisanih zapisa iz doba Despota Stefana Lazarevića. Tadašnja vlastela je lovila sa sokolovima i hrtovima, a tek kasnije se koristi i spominje naziv zagari ili zečari, što je naziv koji se sve do 1950. upotrebljavao za goniče na našim prostorima.

Prema jednoj od teorija, pretpostavlja se da su goniči na našim prostorima nastali kao rezultat mešanja goniča koji su afričkim pravcem stigli iz Grčke i onih koji su iz Indije stigli do Anadolije i sa dolaskom Turaka došli na Balkan. Za nastanak naših goniča posebno je bitna grupa koja je došla preko Grčke, koja se mešala sa goničima koji su stigli iz Indije. Po drugoj teoriji smatra se da su goniči sa našeg područja keltskog porekla i da su im preteče ostale na Balkanu posle prolaska Kelta ovim područjima (Stuhly, 1980).

Austrijanac Frac B. Laska je obavio prva zootehnička ispitivanja na goničima sa područja Srbije i Bosne i Hercegovine. Merenja su obavljena na 1036. goniča, a rezultate je objavio u knjizi o lovu u Bosni i Hercegovini (Weidwerk in Bosnien un der Hercegovina, Klagenfurt, 1905). Prema tvrdnjama autora, Balkan je bio rasadnik goniča, pri čemu su goniči sa Balkana bili osnova za stvaranje mnogih rasa goniča na Zapadu. Laska je goniče sa ovih prostora svrstao na osnovu tipa dlake u tri grupe: ravnodlake (kratkodlake) goniče, dugodlake goniče i pštrodlake (kostretaste) goniče.

Prema današnjoj zvaničnoj sistematici koja je prihvaćena u kinologiji Međunarodna kinološka federacija (FCI) goniče svrstava u VI FCI grupu, u kojoj se nalaze 3 sekcije i 3 podsekcije sa ukupno 76 rasa pasa.

FCI grupa VI	Goniči, tragači po krvi i srodne rase
Sekcija 1	Tragači po krvi
Sekcija 2	Goniči
Podsekcija 1.1	<i>Goniči velikog rasta</i>
Podsekcija 1.2	<i>Goniči srednjeg rasta</i>
Podsekcija 1.3	<i>Goniči malog rasta</i>
Sekcija 3	Srodne rase

(Međunarodna kinološka federacija –FCI, 2008)

Naše autohtone rase goniča koje su standardizovne i priznate su srpski gonič i srpski trobojni gonič. One su klasifikovane u grupu VI, sekcija 2 (goniči), podsekcija 2.2 (goniči srednjeg rasta).

Pored ovih standardizovanih oblika i u kinološkom svetu zvanično priznatih rasa, postoji i populacija pasa koja nije bila obuhvaćena ovim standardizacijama. Iako se to uvidelo neposredno posle priznavanja balkanskog goniča od strane Kinološkog saveza, 1954. oformljena je komisija za autohtone rase koja je predložila da se usvoje standardi balkanskog trobojnog goniča, što je kasnije i učinjeno, i potom predložila standarde za balkanskog žutog goniča, balkanskog oštrodlakog goniča, posavskog oštrodlakog goniča, posavskog dugodlakog goniča, kao i za lakši tip istarskog goniča. Na žalost, komisija je ukinuta 1956. godine, pa se na daljoj standardizaciji i istraživanju više nije radilo. Sledeća inicijativa za standardizaciju balkanskog žutog i balkanskog oštrodlakog goniča pojavila se 1959, na sastanku sudijske komisije, međutim i ovaj predlog je odbijen (M. Urošević, Srpski i slični goniči, Beograd 2006).

Iako predlozi pomenutih komisija nisu bili prihvaćeni, u dokumentima Jugoslovenskog kinološkog saveza ostalo je zabeleženo da je vođena rodovna knjiga za žute goniče kao posebnu rasu, a ne kao varijetet balkanskog goniča, kako se do skora mislilo. Prvi psi su upisani u ovu rodovnu knjigu 1954. i 1955. godine. Ti psi su se izlagali na izložbama i smotrama, što je dokumentovano u katalozima sa tih manifestacija. Rodovna knjiga koja je vođena za ove pse iz nepoznatih razloga nije zvanično zatvorena, a kada se tačno prestalo sa evidencijom i zašto, tačno se ne zna zbog nepotpune arhivske građe Kinološkog saveza. Na osnovu podataka i rodovnika iz 1954. godine, kao i podataka od lovaca sa terena, tokom 2007. godine došlo se do saznanja da ova populacija pasa u Srbiji i dalje postoji. Ova saznanja su poslužila kao motiv da se ova populacija pasa u Srbiji detaljnije ispita. Istraživanje je započeto 2008. godine. Prema saznanjima koje smo dobili od lovaca sa terena, ovi psi su rasprostranjeni na delovima južno od Save i Dunava, obično u brdsko planinskim krajevima Srbije. Najveće grupe ovih pasa nalaze se na područjima Valjeva, Požege, Niša i Homolja.

MATRIJAL I METODE RADA

Istraživanje je sprovedeno na 23 žuta goniča (13 mužjaka i 10 ženki), starosti 1 do 9 godina, u periodu septembar-oktobar 2008. godine. Svi psi potiču sa lokaliteta Požege. Izvršena je identifikacija na osnovu obojenosti dlake i morfometrijskih merenja određenih regija tela (visine psa, visine leđa, visine sapi, visine korena repa, visine lakta, visine skočnog zgloba, dužine tela, dužine glave, dužine nosnika, dužine lobanje, dužine ušiju, dužine repa, širine grudi, širine karlice, širine lobanje, obima grudi, obima njuške, dubine njuške, širine njuške, obima glave i obima došaplja). Visina psa merena je u grebenu, dužina psa predstavlja dužinu trupa psa. Merenja su obavljena malim Lidtinovim štapićem, pomičnim merilom sa noniusom i pantljkicom.

Podaci su statistički obrađeni i izračunati su deskriptivni statistički parametri (srednja vrednost sa standardnom devijacijom, standardna greška iz uzorka populacije, koeficijent varijabilnosti, interval varijacije merenih veličina) kao i relativne mere. Statističko izračunavanje urađeno je u programu Microsoft Office – Excel.

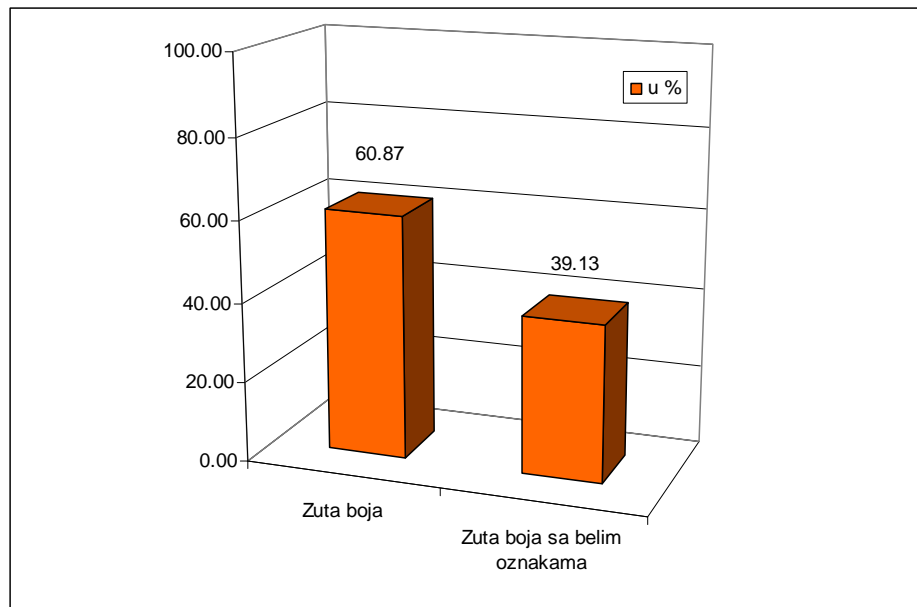
REZULTATI I DISKUSIJA

Obojenost žutog goniča

Na osnovu obojenosti dlake kod istraženih 23 žuta goniča utvrđeno je da je osnovna boja žuta sa svim njenim varijetetima bez belih oznaka i to kod 14 pasa (60,87%), dok su kod 9 (39,13%) pasa primećene manje bele oznake na grudima ili na šapama i vrhu repa.

Procentualna zastupljenost pasa žute boje u odnosu na broja pasa sa belim oznakama prikazana je u grafikonu 1.

Grafikon 1. Zastupljenost pasa žute boje prema psima sa belim oznakama

Od uzetih eksterijernih mera analizirane su visina psa u grebenu, dužina psa, obim grudi, dužina glave, nosnika i lobanje.

Visina psa

Prosečna visina mužjaka u grebenu bila je 47,12 cm, sa standardnom devijacijom od 1,67, intervalom varijacije od 44,5 do 51,00 cm i koeficijentom varijacije od 3,55. Prosečna visina ženskih jedinki bila je 45,45 cm sa intervalom varijacije od 43,00 do 49,00 cm, standardnom devijacijom 2,33 i koeficijentom varijacije 5,12. Testiranjem apsolutne razlike srednjih vrednosti visine između polova, ustanovljeno je da je razlika od 1,67 cm statistički veoma značajna.

Dužina psa

Dužina psa je eksterijerna mera koja zajedno sa visinom određuje format jedinke. Prosečna dužina mužjaka je 57,85 cm sa intervalom varijacije od 55,00 do 62,00 cm, standardnom devijacijom 1,92 i koeficijentom varijacije 3,32, dok je kod ženki prosečna dužina 53,25 cm sa intervalom varijacije od 49,00 do 57,5 cm, standardnom devijacijom 2,38 i koeficijentom varijacije 4,48. Testiranjem apsolutne razlike srednjih vrednosti dužine između polova, ustanovljeno je da je razlika od 4,65 cm statistički veoma značajna.

Obim grudi

Prosečna vrednost obima grudi mužjaka iznosila je 60,54 cm sa intervalom varijacije od 53,00 do 68,00 cm. Standardna devijacija iznosi 4,03 a koeficijent varijacije 6,66. Kod ženskih jedinki prosečna vrednost obima grudi je 58,3 cm, standardna devijacija 4,52, intervalom varijacija od 56,00 do 65,00 cm, a koeficijent varijacije 7,76. Ovo je osobina sa visokom varijabilnošću na šta nam ukazuju i vrednosti standardne devijacije.

Dužina glave

Prosečna dužina glave mužjaka je 23,19 cm, interval varijacija od 22,00 do 25,00 cm, standardna devijacija 0,99. Prosečna dužina nosnika mužjaka je 11,24 cm, a dužina lobanje 12,5 cm. Nosnik sa svojom prosečnom dužinom učestvuje u dužini glave kod muških životinja sa 48%, a prosečna dužina lobanje sa 52%. Kod ženskih životinja prosečna dužina glave iznosila je 21,8 cm sa standardnom devijacijom od 1,11. I kod muških i kod ženskih jedinki vrednost standardne devijacije pokazuje nam da je istraživani materijal prilično homogen. Najduža izmerena glava kod ženskih životinja iznosila je 23,5 cm a, najmanja 20,00 cm. Prosečna dužina nosnika ženskih jedinki bila je 9,9 cm, a dužina lobanje 11,9 cm. Nosnik sa svojom prosečnom dužinom kod ženskih jedinki učestvuje sa 45% u dužini glave, a prosečna dužina lobanje sa 55%. Razlika u rasponu varijabilnosti prosečne dužine glave između muških (3 cm) i ženskih (3,5 cm), ukazuje da je ova osobina visoko nasledna i da nju mali uticaj imaju ekološki faktori sredine.

U tabelama 1 i 2 su prikazane srednje vrednosti, standardne devijacije, standardne greške, interval varijacije i koeficijent varijacije svih izmerenih eksterijernih osobina jedinki muškog i ženskog pola.

Tabela 1. Telesne mere mužjaka (n= 13)

MERE	Deskriptivni statistički parametri					Relativne mere u %	
	X±SD	Sg	CV	min	max	Visina grebena	Dužina trupa
Visina psa	47,12 ± 1,67	0,46	3,55	44,5	51	100	81,44
Visina leđa	45,58 ± 2,62	0,73	5,75	42	51	96,73	78,78
Visina sapi	46,73 ± 1,68	0,47	3,59	44	50,5	99,17	80,78
Visina korena repa	42,73 ± 1,84	0,51	4,32	40	47,5	90,68	73,86
Visina lakta	25,69 ± 0,95	0,26	3,69	24	27	54,53	44,41
Visina skoč. zgloba	14,77 ± 1,42	0,39	9,64	13	18	31,34	25,53
Dužina psa	57,85 ± 1,92	0,53	3,32	55	62	122,76	100
Dužina glave	23,19 ± 0,99	0,27	4,27	22	25	49,22	40,09
Dužina nosnika	11,24 ± 0,59	0,16	5,38	10	12	23,43	19,08
Dužina lobanje	12,15 ± 0,69	0,19	5,67	11	13	25,79	21,01
Dužina ušiju	14,77 ± 1,28	0,36	8,70	12,5	16	31,34	25,53
Dužina repa	33,38 ± 2,02	0,56	6,06	29	36	70,85	57,71
Širina grudi	19,00 ± 1,89	0,53	9,96	14	21,5	40,32	32,84
Širina karlice	11,10 ± 0,96	0,27	8,68	10	13,2	23,56	19,19
Širina lobanje	10,71 ± 1,03	0,29	9,64	9	12	22,73	18,51
Obim grudi	60,54 ± 4,03	1,12	6,66	53	68	128,48	104,65
Obim njuške	23,54 ± 1,46	0,41	6,22	21	26	49,95	40,69
Dubina njuške	7,67 ± 0,36	0,10	4,71	7,3	8,5	16,28	13,26
Širina njuške	6,08 ± 0,48	0,13	7,87	5,5	7	12,90	10,50
Obim glave	38,77 ± 2,05	0,57	5,28	37	42	82,28	67,02
Obim došaplja	10,73 ± 0,93	0,26	8,64	9	12,5	22,77	18,55

Tabela 2. Telesne mere ženki (n= 10)

MERE	Deskriptivni statistički parametri					Relativne mere u %	
	X±SD	Zg	CV	min	max	Visina grebena	Dužina trupa
Visina psa	45,45 ± 2,33	0,74	5,12	43	49	100	85,35
Visina leđa	43,75 ± 2,38	0,75	5,45	40	47,5	96,26	82,16
Visina sapi	44,25 ± 2,26	0,72	5,12	40	47,5	97,36	83,10
Visina korena repa	39,95 ± 2,90	0,92	7,26	36,5	43,5	87,90	75,02
Visina lakta	25,35 ± 1,45	0,46	5,74	23	27	55,78	47,61
Visina skoč. zgloba	14,05 ± 1,29	0,40	8,95	12	16	30,91	26,38
Dužina psa	53,25 ± 2,38	0,75	4,48	49	57,5	117,6	100
Dužina glave	21,8 ± 1,11	0,35	5,09	20	23,5	47,96	40,94
Dužina nosnika	9,9 ± 1,13	0,36	11,37	8	11	21,78	18,59
Dužina lobanje	11,9 ± 1,02	0,32	8,59	10	13	26,18	22,35
Dužina ušiju	13,9 ± 1,13	0,36	8,10	12	16	30,58	26,10
Dužina repa	31,4 ± 1,78	0,56	5,66	29	34	69,09	58,97
Širina grudi	17,7 ± 1,99	0,63	11,24	14,5	20	38,94	33,24
Širina karlice	11,37 ± 1,39	0,44	12,20	9,7	14	25,02	21,35
Širina lobanje	10,27 ± 0,91	0,29	8,87	9	11,5	22,60	19,29
Obim grudi	58,3 ± 4,52	1,43	7,76	56	65	128,57	109,48
Obim njuške	21,45 ± 1,19	0,38	5,54	19,5	24	47,19	40,28
Dubina njuške	7,16 ± 0,39	0,12	5,52	6,5	7,5	15,75	13,45
Širina njuške	5,31 ± 0,78	0,25	14,36	4,2	6,5	11,68	9,97
Obim glave	35,9 ± 1,98	0,63	5,52	32	38	78,99	67,42
Obim došaplja	9,5 ± 0,91	0,29	9,61	8,5	11	20,90	17,84

ZAKLJUČAK

Ispitivana populacija pasa pripada grupi kratkodlakih goniča koje je Laska opisao 1905. godine na području Srbije. Žuti goniči su psi srednje veličine, snažni i izdržljivi, pravougaonog formata, glave srazmerne sa telom, njuška je klinastog oblika, sa crno pigmentisanom nosnom pečurkom, ušiju koje su viseće i srednje duge. Vrat snažan približno dužine kao i glava. Trup i leđa pravilno razvijena i snažna. Grudni koš približno 50% od visine grebena. Dlaka je kratka, glatka, sjajna i prilegla uz telo, sa dobrom podlakom. Boje su žute do žuto crvene. Kod manjeg broja pasa javljaju se oznake bele boje na glavi, grudima, šapama, prednjim delovima nogu i vrhu repa. Za razliku od srpskog goniča, žuti gonič nema nijednu oznaku crne boje na telu.

Prezentovanjem istorijskih činjenica i teorija o poreklu goniča na ovom prostorima jasno se vidi da ova grupa goniča zavređuje pažnju za dalju popularizaciju i upoznavanje šire naučne i kinološke javnosti sa njenim karakteristikama. Neophodno je ispitati i pse na ostalim lokalitetima u Srbiji i na osnovu dobijenih podataka utvrditi sve parametre za sistematski uzgoj žutog goniča.

LITERATURA

1. Arhiva Kinološkog saveza Srbije
2. Bijelović A.: Srpske rase pasa, Kinološki savez republike Srbije, Beograd, 2007.
3. Drobnjak D.: Enciklopedija rasnih pasa, autorsko izdanje, Beograd, 2008.
4. Jungklaus R.: Die Bracken, Verlag: dr Paul Schöps, Leipzig, 1936.
5. Laska R.: Das Weidwerk in Bosnien un der Hercegovina, Klagenfurt, 1905.
6. Lovrenčić I.: Zečari, Kinološki glasnik broj 6 1937., str 83-86.
7. Nikolajević D.: Psi u Jugoslaviji, Kinološki glasnik broj 2, 1937., str 56-59.
8. Pavlović S., Antić S.: Balkanski gonič, veterinarski arhiv, Zagreb, knjiga XXIV/1954, svezak 1/2, str. 29-37.
9. Tadić M.: :Jugoslovenske rase pasa, Nolit, Beograd 1990.
10. Urošević M.: Naši goniči, Jugoslovenski kinološki savez, Beograd, 2002.
11. Urošević M.;Živković B.: Srpski goniči, Kinološki savez Srbije i Crne Gore, Beograd, 2005.
12. Urošević M.: Srpski i slični goniči, Kinološki savez Srbije i Crne Gore, Beograd, 2006.
13. Urošević M., Latinović D., Špoljarić B.: Komparativna ispitivanja osnovnih karakteristika telesne razvijenosti balkanskog, jugoslovenskog trobojnog i jugoslovenskog planinskog goniča, referat na Savetovanju o domaćim rasama goniča, Valjevo, 1988.